

Секція № 6

ОЦІНКА ПІДПРИЄМНИЦЬКОГО ПОТЕНЦІАЛУ УНІВЕРСИТЕТІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ У ГАЛУЗІ ІННОВАЦІЙНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Криворучкіна Олена Володимирівна,

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана», elena.k1810@mail.ru

Кузьомко Володимир Миколайович,

к.е.н., доцент кафедри економіки підприємств

ДВНЗ «Київський національний економічний університет

імені Вадима Гетьмана», VKuzemko@ukr.net

СТВОРЮВАТИ МАЙБУТНЄ: КРИТЕРІЇ ІННОВАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

СТВОРЮВАТИ МАЙБУТНЄ: КРИТЕРІЇ ІННОВАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

CREATING THE FUTURE: THE UNIVERSITY OF INNOVATION CRITERIA

Анотація. Розглянуто трансформацію сутності і ролі університету в сучасній економічній системі країни. Проаналізовано зміст і переваги концепції «підприємницького університету», роль університету в моделі інноваційної «потрійної спіралі». Розроблено систему критеріїв оцінювання рівня інноваційності університету.

Аннотация. Рассмотрена трансформация сущности и роли университета в современной экономической системе страны. Проанализированы содержание и преимущества концепции «предпринимательского университета», роль университета в модели инновационной «тройной спирали». Разработана система критериев оценивания уровня инновационности университета.

Annotation. The transformation of the essence and role of the University in the modern economic system of the country was considered. The content and advantages of the concept of 'entrepreneurial University', the role of the University in the innovation model of the triple helix were analyzed. System of criteria of assessing the level of innovativeness of the University was developed.

Розвиток вітчизняних університетів відбувається на фоні негативних тенденцій скорочення чисельності студентів унаслідок демографічного спаду, підвищення рівня конкуренції за абітурієнтів, скорочення обсягів бюджетного фінансування тощо. Не зважаючи на об'єктивний характер зазначених і багатьох інших проблем, університети залишаються потужними драйверами соціально-економічного зростання і стійкого розвитку будь-якої країни, внаслідок їх ключової в стратегічному плані ролі при переході від інформаційного суспільства до суспільства знань.

Сучасний університет — це потужний навчальний і науково-дослідницький центр, у рамках якого відбувається:

- генерування і дифузія нових фундаментальних і прикладних знань;
- трансформація ідей в інтелектуальні продукти;
- трансфер технологій, перехід інтелектуального продукту у сферу виробництва;
- відтворення кваліфікованих кадрових ресурсів, необхідних для інноваційного розвитку країни;
- формування креативного середовища, соціальної структури і якісних характеристик населення;
- включення бізнесу у світогосподарські процеси через інформаційні і комунікаційні ресурси університету.

Лідери сучасної університетської освіти в новітній економічній літературі одержали назву підприємницьких університетів (*entrepreneurial Universities*), що досить влучно характеризує специфіку їх поведінки в нових ринкових умовах господарювання.

Методологічну базу їх розвитку було закладено в концепціях Б. Кларка «Підприємницькі університети» [1] та Г. Іцковича «Потрійна спіраль» [2]. В основу цих концепцій покладено постулат про те, що в інноваційній моделі «університети — бізнес — держава» все більшого значення в умовах економіки, орієнтованої на знання, набувають саме університети.

І якщо в командно-адміністративній системі держава повністю координує бізнес і наукову сферу, регулює взаємовідносини між елементами інноваційної спіралі, у традиційній ринковій економіці всі університети, бізнес і держава являють собою окремі інституції, між якими встановлені

чіткі межі, а широка взаємодія дуже обмежена, то в умовах суспільства знань відбувається формування інфраструктури знань шляхом часткового об'єднання всіх трьох інститутів з урахуванням взаємообміну функціями елементів [3, р. 110—121].

Це дозволяє сформувати насприятливіше для інноваційного розвитку країни середовище, що включає в себе фірми, створені на базі університетів, стратегічні альянси підприємств різних галузей і сфер економічної діяльності, державні науково-дослідні інститути і лабораторії тощо. Постійна комунікація між елементами спіралі породжує безліч нових інноваційних елементів, кластерів, об'єднань і організацій, що призводить до її постійного розширення і відтворення.

В таких умовах університет перетворюється з традиційного учбового закладу в організаційну структуру, в рамках якої відтворюється і нагромаджується знання, формується фокус тяжіння молодих науковців, носіїв ідей, інтелектуалів, які одержують в університеті теоретично глибоке і практично значуще знання, а потім можуть успішно його застосовувати в бізнесі. Підприємницький університет стає основою суспільства знань і опорою моделі потрібної спіралі.

Контент-аналіз наукових джерел і практики функціонування сучасних університетів дозволяє стверджувати, що їх інноваційний розвиток вкладається переважно в рамки двох сценаріїв:

- 1) реалізація проектів, які мають системне значення для розвитку університету в цілому;
- 2) реалізація проектів за пріоритетними напрямками інноваційного розвитку.

До першої групи проектів можна віднести: створення електронної бібліотеки і віддаленого доступу в підрозділах університету; організація начального процесу із застосуванням дистанційних форм освіти; створення мультимедійних аудиторій для проведення навчальних занять з можливістю режиму телеконференцій. Другі передбачають, перш за все, модернізацію існуючих і створення нових освітніх програм, інтегрування їх у систему змішаного навчання з максимальним використанням навчально-методичних матеріалів на електронних носіях, розвиток науково-дослідних лабораторій, формування розгалуженої мережі студентських наукових проектів тощо.

Інноваційність вітчизняних ВУЗів оцінюється на сьогодні переважно крізь призму матеріально-технічного контексту. Ми не заперечуємо його важливості, однак наголошуємо на тому, що він є обов'язковим, але недостатнім критерієм ідентифікації рівня інноваційного розвитку університету.

Узагальнення практики функціонування провідних навчальних закладів світу та ключових положень сучасної парадигми розвитку системи вищої освіти дозволили сформувати перелік ключових критеріїв інноваційності університету, до яких віднесено такі:

- дослідницька, публікаційна, патентна, винахідницька і грантова активність викладачів і студентів;
- кількість інтегрованих структур, створюваних у рамках партнерської взаємодії університету з іншими ВУЗами, науковими організаціями, органами державної і муніципальної влади, бізнесом;
- багатоканальність системи залучення фінансових ресурсів і ефективність використання можливостей приватно-державного партнерства, участь у державних програмах, обсяги цільового фінансування проектів і програм з державного і муніципальних бюджетів, позабюджетних фондів;
- рівень інтеграції в міжнародне науково-інноваційне середовище через досягнення міжнародного рівня результатів науково-дослідницької діяльності викладачів і студентів університету, створення міжнародних науково-дослідницьких колективів з метою проведення спільних фундаментальних і прикладних досліджень;
- рівень комерціалізації наукових розробок;
- рівень фінансової віддачі інноваційної діяльності університету.

Необхідність досягнення вищезазначених критеріїв зумовлює необхідність приділення першочергової уваги розвитку інституціоналізованих каналів взаємодії університетів з бізнес-структурами, створенню необхідних передумов для виконання університетом місії агента інновацій, підвищенню рівня зацікавленості потенційних реципієнтів інновацій, стимулюванню науково-дослідницької діяльності викладачів, максимальному використанню наукового потенціалу університету для підвищення якості підготовки студентів.

Література

1. Clark B. Sustaining Change in Universities: Continuities in Case Studies and Concepts / B. Clark. - Open University Press. — 2004. — 220 p.
2. Etzkowitz H. Rethinking development: circulation in the triple helix / H. Etzkowitz, J. Dzisah // Technology Analysis & Strategic Management. — 2008. — Vol. 20. — № 6. — P. 34—45.
3. Etzkowitz H., Leydesdorff L. The Dynamics of Innovation: from National System and Mode 2 to a Triple Helix of University-Industry-Government Relations // Research Policy 2000. — 29 (2). — P. 109—123.